

Bijlage. Filosofie en proces totstandkoming Stemhulp 'StemWijzer' en 'MijnStem'

Prodemos StemWijzer

Filosofie

ProDemos vindt dat een goede stemhulp door een onafhankelijke partij gemaakt moet worden, samen met de politieke partijen. We vinden het belangrijk dat politieke partijen en inwoners de belangrijkste onderwerpen terugvinden in de StemWijzer. Hiertoe geven we politieke partijen de ruimte om de voor hen belangrijkste onderwerpen aan te dragen en om te reageren op de geformuleerde stellingen. De eindverantwoordelijkheid voor de formulering van de stellingen en de keuze voor welke stellingen uiteindelijk in de StemWijzer zullen komen ligt bij ProDemos. Hiermee willen we voorkomen dat één of enkele partijen de overhand kunnen nemen in het proces.

Proces

Stap 1: het bepalen van de onderwerpen

Om te bepalen welke onderwerpen in de StemWijzer aan de orde moeten komen organiseren we een workshop. Hierin krijgen de politieke partijen de gelegenheid om de voor hen belangrijkste onderwerpen te benoemen. De workshop staat onder leiding van de accountmanager en kent de volgende opzet:

- Alle deelnemers wordt gevraagd zo concreet mogelijk de onderwerpen te beschrijven die volgens hen een plaats zouden moeten krijgen in de StemWijzer.
- Vervolgens wordt met alle aanwezigen de input besproken en worden de onderwerpen, waar nodig, verder geconcretiseerd.
- Afsluitend vragen we de partijen om aan te geven welke onderwerpen volgens hen in de praktijk de meeste discussie zullen opleveren tussen de partijen. Deze onderwerpen zijn naar verwachting het meest onderscheidend (zie stap 4). De mate van controversie telt mee als criterium in de eindselectie van stellingen.

Het doel van de workshop is om te komen tot een lijst met onderwerpen die bij de komende verkiezingen centraal staan en onderscheidend zijn. Daarnaast bestudeert het StemWijzerteam de verkiezingsprogramma's van de deelnemende partijen. Ook uit de verkiezingsprogramma's kunnen belangrijke onderwerpen naar voren komen. Bij voorkeur ontvangen we de verkiezingsprogramma's voorafgaand aan de workshop.

Stap 2: Opstellen van de concept groslijst

Op basis van de workshop en de verkiezingsprogramma's stellen we een groslijst met stellingen op. Daarbij stelt ProDemos de voorwaarde dat de onderwerpen die in de stellingen aan bod komen, moeten behoren tot het takenpakket van de provincie. Onderwerpen waar de provincie (indirect) invloed op kunnen uitoefenen, zijn ook geoorloofd. Bij het formuleren van de stellingen besteedt de redacteur aandacht aan de volgende punten:

- Taalniveau: zonder afbreuk te doen aan de inhoud, moeten de stellingen voor een breed publiek begrijpelijk zijn.
- Concreet en eenduidig: stellingen moeten concrete beleidsopties beschrijven en ze mogen niet voor meerdere uitleg vatbaar zijn.
- Wisselend perspectief: stellingen worden vanuit verschillende gezichtspunten geformuleerd (bijvoorbeeld: zowel vanuit een liberaal als conservatief perspectief, of: 'meer geld uitgeven aan' versus 'bezuinigen op'), zodat niet één visie bevoordeeld wordt.

Stap 3: Reactie op de conceptgroslijst

Als de lijst met stellingen klaar is, wordt deze als conceptgroslijst aan de deelnemende partijen en de griffie voor een reactie voorgelegd. Het aantal stellingen kan in de praktijk verschillen (afhankelijk van de workshop, de programma's en het aantal deelnemende partijen) maar in de regel is deze lijst ongeveer twee keer zo lang als de eindlijst (60 om 30). Bij deze toets zijn vooral de volgende aandachtspunten van belang:

- Staan er inhoudelijke fouten of onvolkomenheden in de stellingen?
- Geeft de stelling op een juiste wijze het discussiepunt weer?
De afstemming op dit onderdeel luistert nauw: sommige deelnemende partijen zijn absoluut voor of tegen een voorstel, terwijl andere deelnemende partijen het koppelen aan compenserende maatregelen. De impact van deze verschillende zienswijzen op een stelling wordt van geval tot geval bekeken en meegenomen in de formulering.
- Zijn er stellingen opgenomen die volgens de deelnemende partijen niet relevant zijn?
- Ontbreken er onderwerpen?
De workshop en de verkiezingsprogramma's zouden een goed beeld moeten geven, maar uit ervaring weet ProDemos dat er later vaak nog nieuwe input komt.

ProDemos verwerkt het commentaar van de deelnemende partijen zo objectief en onafhankelijk mogelijk. De praktijk leert dat de terugkoppeling van de deelnemende partijen op de conceptgroslijst vaak subjectief is, wat logisch is in een omgeving waar verschillende belangen een rol spelen. ProDemos treedt in deze gevallen op als onafhankelijke scheidsrechter. Dit om de objectiviteit en onafhankelijkheid van de StemWijzer te waarborgen, en te kunnen garanderen dat de stembulp voor de kiesgerechtigden een betrouwbaar instrument is.

Stap 4: Vaststellen eindlijst

Nadat het commentaar op de conceptgroslijst is verwerkt, zet ProDemos de stellingen van de groslijst in de beheermodule van de StemWijzer. Deze beheermodule staat op een online server met een beveiligde inlog. Elke deelnemende partij ontvangt het webadres en een eigen inlogcode op naam. Wanneer de contactpersoon van een partij is ingelogd, krijgt hij/zij de lijst met stellingen te zien. Hij/zij kan vervolgens aanvinken wat de antwoorden van zijn/haar partij zijn op deze stellingen: eens, oneens of geen van beide.

Wanneer alle partijen hun standpunten hebben ingevuld in de beheermodule, selecteert ProDemos de stellingen die in de eindlijst moeten komen. Hierbij letten we op een aantal criteria:

- Mate van onderscheid: de stellingen moeten de belangrijkste discussiepunten inzichtelijk maken. Een belangrijk onderwerp waar iedereen het over eens is, valt af, want dan valt er immers niets te kiezen.

Spreading over de onderwerpen: de belangrijke thema's en onderwerpen (zoals die zijn vastgesteld tijdens de workshop en blijken uit de programma's) moeten aan bod komen.

Citizens MijnStem

Filosofie

Bij MijnStem kiezen we er bewust voor om de invloed als ontwikkelaar zo beperkt mogelijk te houden. Dat betekent dat een goede stembulp in onze visie zo transparant mogelijk maakt in hoeverre en op welke vlakken zijn of haar mening overeenkomt met die van een politieke partij. Dat uitgangspunt is bepalend geweest voor onze keuze om te werken met een zogeheten 'schuifbalk' en voor de weergave van de resultaten in het slotscherm.

De methodiek geeft kiezers de mogelijkheid om hun geheel eigen, eventueel genuanceerde positie in te nemen op de stelling. De gebruikte schaal voorkomt dat we partijen of kiezers dwingen tot een positie die eigenlijk niet de hunne is. Daarnaast biedt MijnStem invullers de mogelijkheid om een stelling over te slaan, bijvoorbeeld als de invuller zich geen mening over het

onderwerp kan vormen of het hem simpelweg niet interesseert. In dat geval wordt de stelling uit het eindresultaat gefilterd.

MijnStem geeft de eindresultaten weer in een lijst met percentages die de mate van overeenstemming zichtbaar maken. Die percentages komen voort uit een intuïtieve en eenvoudige optelling van verschillen tussen enerzijds de positie van de gebruiker en anderzijds de positie van de politieke partijen per stelling. Uit het vergelijkend onderzoek naar stemhulpen van Rosema en Louwerse komt de volgende aanbeveling: "The findings have practical implications for the design of these tools: outcomes should be presented as a preference list, rather than focusing on the "best match."

Proces

Ons proces voor de totstandkoming van de stellingen is zo ingericht dat het leidt tot:

- voorspelbaarheid en navolgbaarheid voor partijen;
- betrokkenheid van partijen (met een duidelijk afgebakende tijdsbesteding);
- draagvlak onder partijen;
- een aansprekende set stellingen die voldoet aan de hierboven omschreven kwaliteitscriteria

Dit proces verloopt in zes stappen:

stap 1: uitvraag partijen

Als eerste stap in het proces informeren wij alle deelnemende partijen over doel en totstandkoming van de stemhulp en hun rol daarin, gekoppeld aan een planning en de verwachte tijdsbesteding. Zo is helder wat de partijen kunnen verwachten en voelen zij zich betrokken bij het proces. In de briefing verzoeken we de partijen eveneens om (als input voor de concept-stellingen) enkele vragen te beantwoorden en hun (concept-) verkiezingsprogramma aan te leveren. De te beantwoorden vragen zijn erop gericht de partijen zelf al te stimuleren om te benoemen wat er echt toe doet in Noord- Holland en na te denken over mogelijke verschillen met andere partijen.

De uitvraag wordt (in afstemming met de contactpersoon vanuit de provincie) door de accountmanager van MijnStem verstuurd. Vanaf de start wordt u gekoppeld aan een ervaren accountmanager van Citisens, die het gehele proces voor de provincie Noord-Holland en haar partijen begeleidt.

stap 2: analyse

We analyseren de input en de verkiezingsprogramma's van de deelnemende partijen. In die analyse richten wij ons op twee uitgangspunten: actualiteit en representativiteit. De actualiteit bepalen we aan de hand van de mate waarin een onderwerp door verschillende partijen wordt genoemd. Als een onderwerp door twee of meer partijen wordt genoemd, nemen we het op in onze groslijst. Zo nodig, wanneer een onderwerp actueel lijkt maar alleen door één partij wordt genoemd, wordt via een aanvullende Google-search bepaald of het onderwerp speelt. Voor het bepalen van de representativiteit bekijken we of de groslijst qua inhoudelijke thematiek de breedte van het werk van de provincie bestrijkt. Doel is te borgen dat de inhoud van de stemhulp nadrukkelijk bijdraagt aan het informeren van kiezer over provinciale thema's. In dit licht beoordelen we ook of de thema's op de groslijst uiting geven aan verschillen tussen alle deelnemende partijen. Immers; juist stellingen die een meningsverschil tussen partijen representeren, maken voor kiezers zichtbaar wat er te kiezen valt.

stap 3: formuleren conceptstellingen

Aan de hand van de groslijst (die een overzicht biedt van de onderwerpen die spelen, het belang van de onderwerpen en de verschillen tussen partijen), formuleren wij een conceptstellingenset voor uw provincie. De conceptstellingen leggen wij in diverse varianten voor aan ons panel, om de

begrijpelijkheid en formulering te toetsen (A/B-testen). Hierna bepalen wij welke lijst met concept-stellingen wij meenemen de stellingenbijeenkomst. Meestal komen we uit op een set van ongeveer 50 stellingen, die uiteraard voldoen aan de kwaliteitscriteria die wij hanteren.

stap 4: stellingenbijeenkomst

In een stellingenbijeenkomst bepalen we samen met de deelnemende partijen welke stellingen in aanmerking komen om in de stembus opgenomen te worden. Een stellingenbijeenkomst is een bijeenkomst van ongeveer 3 uur met twee deelnemers per deelnemende politieke partij, en een cruciale stap voor draagvlak en betrokkenheid bij de partijen. Deze avond wordt begeleid door twee personen: een facilitator en een ondersteuner. Gegeven de belangrijke rol van de facilitator, zetten wij uitsluitend ervaren adviseurs met ruime kennis van politiek-bestuurlijke dynamiek en inhoud en groepsprocessen. Wij garanderen dat de facilitator die wordt ingezet voor de begeleiding van de stellingenavond minimaal 10 keer eerder succesvol een vergelijkbaar proces heeft begeleid.

stap 5: positionering en motivering

De volgende stap is dat we de deelnemende partijen vragen zich te positioneren op de stellingen. Dit betekent dat de partijen zich positioneren in een digitale omgeving die er net zo uit ziet als wat de kiezer uiteindelijk te zien krijgt. De partij bepaalt waar ze staat op een stelling en motiveert deze positie per stelling in 255 tekens.

stap 6: controle positionering en motivering

Op de positionering en motivering van alle partijen doen wij een check. Wij controleren op het taalgebruik en de begrijpelijkheid van de motiveringen. En we checken of de motivering past bij de positie die een partij op een stelling heeft ingenomen. Neemt een partij bijvoorbeeld een zeer extreme positie in (van geheel eens of geheel oneens), maar formuleert ze in de motivering allerlei voorbehouden, dan signaleren wij dat. De partijen ontvangen van ons dan een advies om hun positionering aan te passen. Dit advies is niet bindend, de verantwoordelijkheid voor positionering en motivering ligt uiteindelijk bij de partijen zelf. De positionering en motivering bij stellingen beschouwen wij als openbare verkiezingsstatements. Omwille van de vrijheid van de partijen om te vinden wat ze willen, de actuele dynamiek van een verkiezingscampagne en dus het inspelen op actuele thema's (ook door publieke correcties op het eigen verkiezingsprogramma) treden wij hierin niet op als scheidsrechter. Uiteindelijk bepaalt een partij zelf op welke manier ze haar kiezers tegemoet wil treden.